

HISTORICKO-PATRISTICKÝ ÚVOD K TRETIEMU LISTU KU KORINTSKÝM OD APOŠTOLA PAVLA

Pavol KOCHAN

Pravoslávna bohoslovecká fakulta, Prešovská univerzita v Prešove, Prešov,
Slovenská republika

ÚVOD

Patristická literatúra z ranokresťanského obdobia pozná podstatne viac textov, ako sú len autentické spisy. Jeden z nich pod názvom *Acta Apostolorum Apocrypha* obsahuje tzv. apokryfné texty, ktoré sú pripisované jednotlivým apoštolom, prípadne ich spolupracovníkom. Pomerne zaujímavým je text tzv. *Tretieho listu ku korintským*, ktorý je v tomto spise pripisovaný apoštolovi Pavlovi. Samotný list spomína cirkevný spisovateľ Tertulián v diele *O krste*, kde uvádza, že list bol napísaný ako reakcia Pavla na list korintských kresťanov Pavlovi. Niektoré miesta z kánonického Druhého listu ku korintským akoby nasvedčovali, resp. potvrdzovali aj nasledujúci list. Pravdepodobne mohlo dôjsť k hojnejšej korešpondencii medzi apoštolom a korintskými kresťanmi, avšak predmetom ostáva, či je možné, resp. prečo Otcovia nezaradili tento list medzi kánonické texty.³⁰⁶

KANONICITA LISTU

Historická nespoľahlivosť je jednou z hlavných príčin, ktoré spôsobili, že tento text nebol prijatý do kánonu kníh Novej zmluvy. Už latinský spisovateľ tzv. kartágskej katechetickej školy Tertulián v jednom zo svojich spisov (spis *O krste / De Baptismo*) uvádza, že Akty Pavla a Thekly (niekedy uvádzané ako *Skutky Pavla a Tekly*) boli napísané jedným z ázijských presbyterov, ktorý

³⁰⁶ Pozri *Why was St Paul's third letter to the Corinthians prohibited from submission to the Bible by Bishop Athanasius?* [online]. [2018-07-29]. Dostupné z: <<https://emmausattwilight.wordpress.com/2012/04/08/why-wasst-pauls-third-letter-to-the-corinthians-prohibited-from-submission-to-the-bible-by-bishop-athanasius/>>.

pridal svoje myšlienky k Pavlovým a preto bol zbavený kňazstva.³⁰⁷ To znamená, že text nebol prijatý z dôvodu, že apoštol Pavol text nenapísal, ale pretože list bol vytvorený pod rúskom klamstva o autorovi: „Ale ak sú skutky Pavla, ktoré sú falošne pomenované... Nech ľudia vedia, že v Ázii sa našiel presbyter, ktorý tento text zostavil, premýšľajúc o pridaní vlastných myšlienok k Pavlovej povesti, a hoci tvrdil, že to urobil pre lásku k Pavlovi, bol zbavený svojej pozície.“³⁰⁸ Všetky texty Svätého Písma sú považované za Bohom inšpirované a samotná Biblia nikdy nebola chápaná mimo jej historického kontextu a odkazu. Preto sú v nej obsiahnuté výlučne texty, ktoré potvrdzujú jej historickú spoľahlivosť; v opačnom prípade by stratila svoju hodnotu a popularitu medzi kresťanmi.³⁰⁹ Snáď najdôležitejším vo finálnom procese ustanovenia kánonu kníh Novej zmluvy bol svätý Atanáž Alexandrijský, ktorý vo svojom 39. liste uvádza knihy, ktoré sa napokon stali súčasťou Novej zmluvy. Nejde však len o rozhodnutie jedného biskupa alebo skupiny biskupov. Proces tvorby kánonu prakticky trval niekoľko storočí a knihy, ktoré sú v tomto kánone,³¹⁰ boli uznané ako Bohom inšpirované už od raného kresťanstva a nesú silnú autoritu založenú aj na historickej spoľahlivosti.³¹¹ Texty, ktoré sa nedostali do tohto kánonu neboli zakázané, práve naopak, mnohé sa tešili veľkej obľube.

³⁰⁷ Pozri QUINTUS SEPTIMIUS TERTULLIANUS. 1844. *De Baptismo adversus Quintillam Liber*. In *Patrologiae Cursus Complpetus* (seria Latina). (ed. J. P. Migne). Parisiis, 1844. s. 1218 - 1220.

³⁰⁸ BARRIER, J. W. 2009. *The Acts of Paul and Thecla. A Critical Introduction and Commentary*. Rottenburg : Mohr Siebeck, 2009. s. 21.

³⁰⁹ Pozri *Why was St Paul's third letter to the Corinthians prohibited from submission to the Bible by Bishop Athanasius?* [online]. [2018-07-29]. Dostupné z: <<https://emmausattwilight.wordpress.com/2012/04/08/why-wasst-pauls-third-letter-to-the-corinthians-prohibited-from-submission-to-the-bible-by-bishop-athanasius/>>.

³¹⁰ Viac o kánone kníh Novej zmluvy pozri KOCVÁR, V. 2016. Kánon o kánone. In *Biblia a współczesność : teologiczne, kanoniczne, socjalne i społeczne przesłanie Biblii dla współczesności*. [online]. I. rocznik. Kasztel w Szymbarku k. Gorlic, 22.11.2016. Gorlice : Diecezjalny ośrodek kultury prawosławnej ELPIS w Gorlicach, 2016, s. 142 - 149. ISBN 978-83-63055-29-5. [2018-11-02]. Dostupné z: <http://www.okp-elpis.pl/book,open,24-57,0,Biblia_a_wsp%C3%B3%C5%82czesno%C5%9B%C4%87.html>.

³¹¹ Pozri *Why was St Paul's third letter to the Corinthians prohibited from submission to the Bible by Bishop Athanasius?* [online]. [2018-07-29]. Dostupné z: <<https://emmausattwilight.wordpress.com/2012/04/08/why-wasst-pauls-third-letter-to-the-corinthians-prohibited-from-submission-to-the-bible-by-bishop-athanasius/>>.

Kánon kníh Novej zmluvy však pozostáva z textov, ktoré majú aj historicky dokázať život a dielo Isusa Christa a obdobie, ktoré úzko súviselo s udalosťami v živote Christa. Ďalšie texty, počnúc apoštolskými mužmi, sú textami, ktoré nám predkladajú popis nasledujúcich udalostí v živote rozvíjajúcej sa novozmluvnej Cirkvi.³¹²

Tento Tretí list spomínajú aj ďalší autori prvých storočí. Spomína ho Origenes, Hieroným, aj Hipolit a ani jeden sa nevyjadruje na adresu textu listu negatívne, prípadne sa vyjadruje nezaufato, alebo opakuje Tertuliánove vyjadrenie. Až štvrté storočie prináša určitú zmenu, kedy Euzébius Cézarejský nepovažuje text za originálny. Zároveň sa list nestáva súčasťou kánonických kníh Biblie. Avšak v šiestom storočí Codex Claromontanus zaradzuje list medzi kánonické listy. Tento kódex reprezentuje viac-menej západný pohľad na autoritu jednotlivých textov a zároveň je svedectvom o dĺžke trvania kanonicity spomínaných textov. Zvlášť svetlo do tejto problematiky vnáša predstaviteľ Nisibijskej (tiež Edesskej) katechetickej školy štvrtého storočia, svätý Efrém Sýrsky. Efrém popri exegéze na kánonický Prvý a Druhý list apoštola Pavla ku korintským priamo uvádza aj Tretí list,³¹³ čo potvrdzuje skutočnosť, že v štvrtom storočí mal tento text autoritu kánonického textu (t. j. cirkevným spoločenstvom používaného) na východe.³¹⁴ Akty Pavla a Thekly (ktorých súčasťou je predmetný text), sú spomínané v 4. - 5. storočí ešte v troch ďalších spisoch: Spomína ho *Púť Egerie* (4. stor.), kde autorka uvádza svedectvo učeníkov Thekly

³¹² O živote ranej Cirkvi v apoštolskej dobe pozri PILKO, J. 2017. Cirkve v čase svätých apoštolov. In *Biblia a współczesność: teologiczne, kanoniczne, socjalne i społeczne przesłanie Biblii dla współczesności*. [online]. II. rocznik : Kasztel w Szymbarku k. Gorlic, 13.11.2017. Gorlice : Diecezjalny ośrodek kultury prawosławnej ELPIS w Gorlicach, 2017. s. 148 - 152. ISBN 978-83-63055-54-7. [2018-10-30]. Dostupné z: <http://www.okp-elpis.pl/book,open,2486,0,BIBLIA_A_WSP%C3%93%C5%81CZESNO%C5%9A%C4%86%E2%80%9D___TEOLOGICZNE__KANONICZNE__SOCJALNE_I_SPO%C5%81ECZNE_PRZES%C5%81ANIE_BIBLI_DLA_WSP%C3%93%C5%81CZESNO%C5%9ACI__II__rocznik.htm>.

³¹³ Pozri ЕФРЕМ СИРИН, преподобный. 2017. Толкование на Третье послание апостола Павла к Коринфянам. In ЕФРЕМ СИРИН, преподобный. 2017. *Творения. Толкование на послания апостола Павла*. Москва : Сибирская Благовонница, 2017. s. 589 - 598.

³¹⁴ Pozri BARRIER, J. W. 2009. *The Acts of Paul and Thecla. A Critical Introduction and Commentary*. Rottenburg : Mohr Siebeck, 2009. s. 25.

slúžiacich v monastieri v Selevkii. Dielo *Život a zázraky Thekly* (5. stor.), ktoré je nesprávne pripisované svätému Vasilovi Veľkému, sumarizuje Akty Pavla a Thekly a uvádza 46 zázrakov, ktoré vykonala Thekla. Tretím je Panegyrikum Thekly (označované medzi tzv. Pseudo-chrysostomie), ktoré je liturgickou homíliou na sviatok svätej Thekly.³¹⁵ Tieto texty poukazujú, že v tomto období bola úcta k svätej Thekle rozšírená takmer po celom kresťanskom svete, preto nie je nepochopiteľné, že sa veľkej obľube tešil aj text Aktov Pavla a Thekly. Po upadnutí do ústrania sa apokryfný spis objavuje v diele Joannesa Ernesta Grabe v roku 1698, ktorý moderné vydanie skoncipoval na základe dvoch kódexov z dvanásteho storočia (grécky Barocciano a latinský Digbaeno).³¹⁶

DOBA NAPÍSANIA TEXTU A AUTORSTVO

Ako sme už vyššie uviedli, text listu je súčasťou apokryfného³¹⁷ spisu pod názvom Akty Pavla (prípadne Akty Pavla a Thekly). Na základe tvrdenia Tertuliána v jeho *De Baptismo* a na základe tvrdenia Hieronýma vo *Viris illustribus* môžeme uviesť rozpätie rokov medzi zosnutím apoštola Pavla a zosnutím apoštola Jána, t. j. do rokov 68 – 98. Ak vezmeme do úvahy aj tvrdenia, že Thekla sa stretla s Pavlom koncom 40-tich rokov a zosnula vo veku 90, jej zosnutie vychádza do doby okolo roku 120. Zároveň s ohľadom na lokálne prepisy textu za najpriateľnejšie obdobie napísania, resp. konečnej úpravy textu môžeme považovať roky 130 – 140.³¹⁸ Za autora sa podľa Tertuliánovej správy považuje nemenovaný ázijský presbyter, ktorý tak údajne upravil text na popud

³¹⁵ Pozri BARRIER, J. W. 2009. *The Acts of Paul and Thecla. A Critical Introduction and Commentary*. Rottenburg : Mohr Siebeck, 2009. s. 26 - 27.

³¹⁶ Pozri BARRIER, J. W. 2009. *The Acts of Paul and Thecla. A Critical Introduction and Commentary*. Rottenburg : Mohr Siebeck, 2009. s. 27 - 28.

³¹⁷ Viac o kánone a apokryfe pozri KOCVÁR, V. 2016. Kánon a apokryf. In *Pravoslávny biblický zborník III/2016*. [online]. Gorlice : Diecezjalny ośrodek Kultury Prawosławnej ELPIS w Gorlicach, 2016. s. 69 - 73. ISBN 978-83-63055-28-8. [2018-10-27]. Dostupné z: <http://www.okp-elpis.pl/book,open,2451,0,PRAVOSL%C3%81V-NY_-BIBLICK%C3%9D_ZBORN%C3%8DK_III_2016.html>.

³¹⁸ Pozri *Why was St Paul's third letter to the Corinthians prohibited from submission to the Bible by Bishop Athanasius?* [online]. [2018-07-29]. Dostupné z: <<https://emmausattwilight.wordpress.com/2012/04/08/why-wasst-pauls-third-letter-to-the-corinthians-prohibited-from-submission-to-the-bible-by-bishop-athanasius/>>.

Pavlovej reputácie a vlastnej lásky k nemu. Otázne dodnes ostáva, do akej miery tento presbyter upravil pôvodný text Aktov Pavla.³¹⁹

ZÁVER

Určovanie starobylých kresťanských spisov je náročná práca. Obzvlášť ak ide o text, ktorý v priebehu histórie stratil svoju obľúbenosť a odišiel do zabudnutia. Svätý Efrém Sýrsky je prakticky jediným z cirkevných autorov, ktorí spomínajú Tretí list apoštola Pavla Korinským, ktorý je teraz všeobecne považovaný za apokryfný text. Efrém robí krátku exegézu samotného listu, ktorý sa nedochoval v celom jeho rozsahu, ale len vo fragmentoch. V analýze opisuje krátku históriu a obsah textu, ktorý bol údajne napísaný v odpovedi na list kresťanov v Korinte Svätému apoštolovi Pavlovi. List nevstúpil do kanonickej knihy Nového zákona. Bol vytvorený z iniciatívy sv. Atanázia Alexandrijského. Ale nebola to chyba ani zaujatosť Athanázia alebo iných otcov Cirkvi. Proces výberu kníh je otázkou niekoľkých storočí. Podobne to vidíme aj v iných spisoch ako je Hermas Pastor. Hoci tieto texty neboli zahrnuté do kanóna kníh, napriek tomu sa tešili veľkej popularite u prvých kresťanov.

SUMMARY

Determining ancient Christian writings is a hard work. Especially if it is a text that has lost its popularity throughout history and has forgotten. Saint Ephraim The Syrian is practically the only ecclesiastical author who recall the Third letter of the Apostle Paul to the Corinthians, which is now generally regarded as apocryphal text. Ephraim makes a brief exegesis of the leaf itself, which has not been preserved in its entirety but only in fragments. In the analysis he describes the short history and content of the text that was allegedly written in response to the letter of Christians in Corinth to the Holy Apostle Paul. The letter did not enter the canonical book of the New Testament. It was created at the initiative of St. Athanasius of Alexandria. But it was not the fault or bias of Athanasius or the other fathers of the Church. The book selection process has

³¹⁹ Pozri BARRIER, J. W. 2009. *The Acts of Paul and Thecla. A Critical Introduction and Commentary*. Rottenburg : Mohr Siebeck, 2009. s. 21 - 22.

been a matter of several centuries. Similarly, we see it in other writings like Hermas Pastor. Although these texts were not included in the canon of books, they nevertheless enjoyed great popularity with the early Christians.

Zoznam bibliografických odkazov

- 3 *Corinthians. (from the Acts of Paul)*. [online]. (trans. M. R. JAMES). [2018-08-22]. dostupné z: <https://pages.uoregon.edu/sshoemak/321/texts/3_corinthians.-htm>.
- BARRIER, J. W. 2009. *The Acts of Paul and Thecla. A Critical Introduction and Commentary*. Rottenburg : Mohr Siebeck, 2009. 232 s. ISBN 978-3-16-149998-2.
- De actis Pauli et Theclae. In *Acta Apostolorum Apocrypha*. (ed. Constantinus Tischendorf et al.). Lisiae : Harvard Divinity School, 1951. s. XXI – XXVI.
- ЕФРЕМ СИРИН, преподобный. 2017. *Творения. Толкование на послания апостола Павла*. Москва : Сибирская Благовонница, 2017. 605 s. ISBN 978-5-906853-75-2.
- KOCVÁR, V. 2016. Kánon a apokryf. In *Pravoslávny biblický zborník III/2016*. [online]. Gorlice : Diecezjalny osrodek Kultury Prawoslawnej ELPIS w Gorlicach, 2016. s. 69 - 73. ISBN 978-83-63055-28-8. [2018-10-27]. Dostupné z: <http://www.okp-elpis.pl/book,open,2451,0,PRAVOSL%C3%81VNY_-BIBLICK%C3%9D_ZBORN%C3%8DK_III_2016.html>.
- KOCVÁR, V. 2016. Kánon o kánone. In *Biblia a współczesność: teologiczne, kanoniczne, socjalne i społeczne przesłanie Biblii dla współczesności*. [online]. I. rocznik. Kasztel w Szymbarku k. Gorlic, 22.11.2016. Gorlice : Diecezjalny osrodek kultury prawoslawnej ELPIS w Gorlicach, 2016, s. 142 - 149. ISBN 978-83-63055-29-5. [2018-11-02]. Dostupné z: <http://www.okp-elpis.pl/book,open,2457,0,Biblia_a_wsp%C3%B3%C5%82czesno%C5%9B%C4%87.html>.
- Praxeis Payloy kai Theklis. In *Acta Apostolorum Apocrypha*. (ed. Constantinus Tischendorf et al.). Lisiae : Harvard Divinity School, 1951. s. 40 - 63.
- QUINTUS SEPTIMIUS TERTULLIANUS. 1844. De Baptismo adversus Quintillam Liber. In *Patrologiae Cursus Completus* (seria Latina). (ed. J. P. Migne). Parisiis, 1844. s. 1198-1224.

The Third Letter to the Corinthians. 1993. In *The Apocryphal New Testament*. [online]. (trans. J. K. Elliott). Oxford : Oxford University Press, 1993. s. 260 - 261. [2018-09-02]. Dostupné z: <<http://www.tonyburke.ca/wp-content/uploads/3-Corinthians.pdf>>.

Why was St Paul's third letter to the Corinthians prohibited from submission to the Bible by Bishop Athanasius? [online]. [2018-07-29]. Dostupné z: <<https://emmausa-ttwilight.wordpress.com/2012/04/08/why-wasst-pauls-third-letter-to-the-corinthians-prohibited-from-submission-to-the-bible-by-bishop-athanasius/>>.

HISTORICAL-PATRISTIC INTRODUCTION TO THE THIRD LETTER OF SAINT APOSTLE PAUL TO THE CORINTHIANS

Pavol Kochan, lecturer, Faculty of Orthodox Theology, University of
Presov in Presov, Masarykova 15, 080 01 Presov, Slovakia,
pavol.kochan@unipo.sk, 00421517724729

Abstract

The patristic literature from the early Christian period knows much more than just authentic writings. One of them called *Acta Apostolorum Apocrypha* contains so-called apocryphal texts attributed to individual apostles, possibly to their associates. Quite interesting is the text so-called *The Third letter to the Corinthians*, which in this file is attributed to the Apostle Paul. The letter itself mentions church writer Tertullian in *O Baptism*, where he states that the letter was written in response to Paul's letter to the Corinthian Christians to Paul.

Key words

Apostle Paul, letter, apocrypha, Ephraim The Syrian